

Олександр Мельник

ЛЮДИНА І ВЧЕНИЙ

Навчання передбачає безпосереднє спілкування вчителів і учнів, зокрема й у роки аспірантури. У цьому завжди важливі як відношення до справи учнів, так і приклад учителів, у яких можна навчатися і навичкам наукової роботи, і досвіду доброзичливих міжособистісних відносин. Саме з таких позицій – людяності та вченості – запам'яталася співпраця з моїм науковим керівником, завідувачем кафедри історії імені М. П. Ковальського Національного університету «Острозька академія» (НаУОА), професором Володимиром Васильовичем Трофимовичем.

Шанс вступити в аспірантуру на кафедру історії імені М. П. Ковальського НаУОА випав мені раптово і несподівано. Відразу зазначу, що можливість навчатися в структурі такого авторитетного вишу була почесною, адже здобуваючи історичну освіту у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки, знав про «Волинські Афіни», як про перший на теренах Східної Європи вищий навчальний заклад. Про них неодноразово згадували у зв'язку з діяльністю князя Костянтина Острозького, розвитку друкарства і т. д. Так, уже «заочно» сформувалися враження про те, що Острог – це місто середньовічної романтики, у якому до нинішніх днів витає дух споконвічних освітніх традицій та культури, підкріплений новітніми досягненнями у цих сферах. Ці враження посилювалися на третьому курсі під час історико-краєзнавчої практики, а ще більше – в роки аспірантури, коли вдалося безпосередньо відчувати атмосферу академічної науковості у галузі історичних наук. За це велика вдячність, насамперед, моєму науковому керівнику, Володимиру Васильовичу, який став прикладом відданості своїй професії.

Уперше зустрівся з Володимиром Васильовичем восени 2011 року, після того як завідувач кафедри нової та новітньої історії України СНУ ім. Лесі Українки, професор Володимир Кіндратович Баран рекомендував йому узяти мене в аспірантуру. А саме тоді відбувався додатковий конкурс на вакантне «заочне» місце. Звичайно, усна рекомендація Володимира Кіндратовича багато що значила, але все ж таки до Володимира Васильовича приїхав зовсім невідомий випускник іншого університету, ще треба було з'ясувати серйозність його намірів навчатися і чи має він хоч якусь здатність до наукової роботи. Та вже перша розмова з майбутнім науковим керівником розвіяла хвилювання, бо відбувалася в атмосфері поваги та толерантності.

Саме Володимиру Васильовичу завдячую темою дисертації. Її кристалізація відбувалася досить швидко. Ще до завершення моєї «вступної кампанії» обговорювали можливі напрями роботи, а після вступу альтернативні варіанти уже не розглядалися. Мав приємність досліджувати життєвий шлях і доробок відомого українського історика, організатора наукової школи, уродженця Острога, професора Миколи Павловича Ковальського.

Володимир Васильович не шкодував свого часу для вичитування розділів дисертації та редагування аспірантських статей, рекомендував брати участь у наукових форумах, надавав інформацію про конференції. Пригадується й те як щедро ділився професор книгами з власної бібліотеки, що стосувалися теми дослідження. А статті, що мали йти до публікації у співавторстві наукового керівника з аспірантом, не лише проходили через його уважне око та редагувалися, але й ним суттєво доповнювалися, після чого набували академічної завершеності. Пригадується, у 2014 році готувалася загальнобіографічна стаття до 85-річчя Миколи Ковальського. Тоді, щоб зробити підготовлений з архівних джерел і публікацій текст виразнішим і повнішим, Володимир Васильович записав понад десять інтерв'ю-спогадів про останнього у колег з НаУОА. Це суттєво доповнило студію і дозволило детальніше розкрити доробок Миколи Павловича як організатора наукового та освітнього життя в Острозі.

Задля допомоги аспірантам науковий керівник звертався до своїх колег, які були добре обізнані у сфері історичних знань, у якій виконувалася дисертація. Так, дуже корисними у нашій роботі стали поради професорів Сергія Івановича Світленка з Дніпропетровського національного університету імені О.Гончара (який також був опонентом під час захисту дисертації), Леоніда Опанасовича Зашкільняка з Львівського національного університету імені І.Франка, Віталія Петровича Яремчука з кафедри історії НаУОА.

Довкола Володимира Васильовича завжди відчувалася своєрідна творча, інтелектуальна аура, у якій перебували усі, хто звертався за підтримкою чи порадою – від істориків зі ступенями та званнями до студентів та аспірантів. І кожен отримував кваліфіковані поради, підтримку, настанови на подальшу роботу. Найчастіше, як зумів спостерегти, такі консультування відбувалися на кафедрі історії. Бували ситуації, коли студенти та аспіранти йшли цілим потоком – хто залагодити певні навчальні питання, а хто отримати пораду щодо праці в архівах, оцінку написаної статті або розділу наукової роботи. Попри це, черга не затримувалася надовго, бо при вирішенні будь-яких питань професору, поряд з уважністю до кожної деталі, притаманні стрімкість думки та швидкість у прийнятті рішення.

Інколи додаткові консультації відбувалися дорогою від університету додому або між різними корпусами академії. Це мало свої переваги, адже психологічно наближало до ситуації рівноваги, яка може виникати тільки під час неформалізованого спілкування. При цьому в жодному разі не втрачалося відчуття, що спілкуєшся з досвідченим ученим, професором, і взагалі, з обдарованою життєвою мудрістю людиною. Не знаю наскільки буду правий, але у мене склалося враження, що такий підхід сформувався не лише через цінунання часу, а й в результаті розуміння Володимиром Васильовичем тонкощів міжособистісних взаємин, зокрема й у форматі «учитель – учень». І взагалі до кожного з аспірантів професор мав свій підхід, часто цікавився не тільки нашою науковою роботою, а й тим, що відбувається в особистому житті, міг порадити у певних ситуаціях.

Ще одне, що викликає щире захоплення – неабияка енергійність і працьовитість Володимира Васильовича, вміння максимально дотримуватися визначеного графіка. Він увесь час перебуває в роботі. Не раз доводилося спостерігати як під час засідань Вченої ради, конференцій, круглих столів, науковий керівник міг виконувати відразу декілька видів роботи – слухати доповідачів, готувати свої запитання, зауваження чи пропозиції, і ще працювати додатково – перевіряти студентські опуси, ознайомлюватися з новою книгою чи статтею, робити нотатки тощо.

А ще Володимир Васильовичу притаманні витончене почуття гумору, такт у спілкуванні, вміння знайти переконливі аргументи, що допомагало пом'якшити гострі дискусійні моменти під час затвердження теми, обговорення та захисту дисертації.

Варто зазначити, що Володимир Васильович підтримував своїх учнів не лише у справах, пов'язаних з навчанням в аспірантурі. У 2016 р. професор люб'язно відгукнувся на наше запрошення взяти участь у Других Всеукраїнських краєзнавчих читаннях, присвячених пам'яті Григорія Олександровича Гуртового – відомого волинського краєзнавця, музеолога, фундатора Торчинського історичного музею (Луцького району Волинської області), який маю за честь очолювати. До того ж, прибув на читання не сам, а з когортою острозьких учених-істориків: доцентів Віктора Борисовича Атаманенка, Миколи Богдановича Близняка та Володимира Станіславовича Марчука. Це була найбільша делегація з вищих навчальних закладів такого рівня, а також серйозна підтримка наукового форуму, який тільки починає виходити на український краєзнавчо-музеєзнавчий простір.

Підсумовуючи ці коротенькі спогади, хочу ще раз подякувати моєму науковому керівнику за приклад працелюбності, відданості науці, толерантності й порядності, яким Він для мене став! Життєдайної енергії, наснаги на працю і нових творчих здобутків Вам, високоповажний Володимире Васильовичу!